

en række politiske konklusioner i bogen.

Det kan være en mangel ved bogen, at forfatterne ikke mere eksplicit har behandlet forskellige partipolitiske og ideologiske modsætninger omkring den fysiske planlægning og planlovgivning i efterkrigstiden.

Holger Færch Jørgen Mathiesen

Jerome D. Davis, High-cost Oil and Gas Resources, London: Croom Helm Ltd., 1981, 266 s., £ 16.95.

Siden begyndelsen af 70'erne har ressourcemæssige problemstillinger haft en forholdsvist central placering i den danske politiske debat, blandt andet som følge af oliekrisens understregning af Danmarks store afhængighed af udenlandske (energi)ressourcer. Den side af ressourcedebatten, der overvejende er bundet til danske forhold, er yderligere blevet styrket i takt med opdagelsen af stadig større olie- og gasressourcer i den danske del af Nordsøen. Herigennem er nemlig en række vigtige samfundsspørgsmål blevet stillet mere konkret: Hvor store er de indvindelige ressourcer, hvem skal udvikle dem, og i hvilket tempo, hvem skal anvende dem, og hvordan skal den økonomiske gevinst deles? - for blot at nævne nogle af hovedspørgsmålene.

Inden for denne ramme behandler en nylig udkommen bog overvejende problemstillinger omkring og ud fra forhold i den engelske og danske del af Nordsøen. Før bogens emne og problemstilling præciseres, skal forfatteren kort præsenteres. Jerome D. Davis er amerikaner, men har siden 1973 været lektor i internationale økonomiske forhold ved Institut for Statskundskab. I denne periode har han udviklet sig til at være en af de "danskere" med størst indsigt i koncessionsforhold og ressourceudnyttelse i Nordsøen, hvilket da også i flere situationer har bragt ham tæt på de besluttende myndigheder på området.

I denne bog behandler Jerome D. Davis teoretisk og empirisk problemstillinger i forbindelse med udviklingen af 'high-cost' eller 'marginal' olie- og gasressourcer i Nordsøen. Synsvinklen på emnet er institutionel. Derved forstås, at en række ikke-økonomiske forhold tillægges betydning for selve beslutningen i selskaberne om udviklingen af et felt, og således at denne beslutning tages inden for en eller anden kontraktmæssig ramme (etableret mellem stat og selskaber). Anvendeligheden af denne synsvinkel er bogen en overbevisende argumentation for, netop i relation til de "marginale" felter i den engelske og danske del af Nordsøen. (Om udtrykkene 'marginal' og 'high-cost', se pp. 18-9).

Forfatteren forstår overordnet selskabernes beslutninger som præget af en "begrænset rationalitet", idet den strikte økonomiske rationalitet indsnævres

en række politiske konklusioner i bogen.

Det kan være en mangel ved bogen, at forfatterne ikke mere eksplicit har behandlet forskellige partipolitiske og ideologiske modsætninger omkring den fysiske planlægning og planlovgivning i efterkrigstiden.

Holger Færch Jørgen Mathiesen

Jerome D. Davis, High-cost Oil and Gas Resources, London: Croom Helm Ltd., 1981, 266 s., £ 16.95.

Siden begyndelsen af 70'erne har ressourcemæssige problemstillinger haft en forholdsvist central placering i den danske politiske debat, blandt andet som følge af oliekrisens understregning af Danmarks store afhængighed af udenlandske (energi)ressourcer. Den side af ressourcedebatten, der overvejende er bundet til danske forhold, er yderligere blevet styrket i takt med opdagelsen af stadig større olie- og gasressourcer i den danske del af Nordsøen. Herigennem er nemlig en række vigtige samfundsspørgsmål blevet stillet mere konkret: Hvor store er de indvindelige ressourcer, hvem skal udvikle dem, og i hvilket tempo, hvem skal anvende dem, og hvordan skal den økonomiske gevinst deles? - for blot at nævne nogle af hovedspørgsmålene.

Inden for denne ramme behandler en nylig udkommen bog overvejende problemstillinger omkring og ud fra forhold i den engelske og danske del af Nordsøen. Før bogens emne og problemstilling præciseres, skal forfatteren kort præsenteres. Jerome D. Davis er amerikaner, men har siden 1973 været lektor i internationale økonomiske forhold ved Institut for Statskundskab. I denne periode har han udviklet sig til at være en af de "danskere" med størst indsigt i koncessionsforhold og ressourceudnyttelse i Nordsøen, hvilket da også i flere situationer har bragt ham tæt på de besluttende myndigheder på området.

I denne bog behandler Jerome D. Davis teoretisk og empirisk problemstillinger i forbindelse med udviklingen af 'high-cost' eller 'marginal' olie- og gasressourcer i Nordsøen. Synsvinklen på emnet er institutionel. Derved forstås, at en række ikke-økonomiske forhold tillægges betydning for selve beslutningen i selskaberne om udviklingen af et felt, og således at denne beslutning tages inden for en eller anden kontraktmæssig ramme (etableret mellem stat og selskaber). Anvendeligheden af denne synsvinkel er bogen en overbevisende argumentation for, netop i relation til de "marginale" felter i den engelske og danske del af Nordsøen. (Om udtrykkene 'marginal' og 'high-cost', se pp. 18-9).

Forfatteren forstår overordnet selskabernes beslutninger som præget af en "begrænset rationalitet", idet den strikte økonomiske rationalitet indsnævres

af andre forhold. I bogen behandles indgående tre forhold: selskabet som organisation, som oligopolist og som politisk aktør.

Hvad angår det første modificerende forhold - selskabet som organisation - lægges vægten på beslutningsprocessen mellem og inden for de grupper, som det enkelte olie- eller gasudvindende selskab oftest består af. At selskabet er oligopolist vil sige, at det (rettere: dets enkelte grupper) ikke blot træffer beslutninger ud fra ændringer i olie- og gaspriserne, men også under hensyntagen til deres specifikke markedssituation: hvor ligger markederne, hvordan er de forsynet, og hvordan udnyttes selskabets (gruppernes) raffinaderikapacitet? Endelig forstås (olie)selskaberne som en vægtig politisk kraft (eksemplerne er talrige), lige som deres aktivitet klart er placeret i en politisk sammenhæng, - alene af den grund, at deres varer har stor betydning for en hvilken som helst nationalstat.

Principielt modstillet udviklingsbeslutningens selskabsside, men i praksis snævert samarbejdende med selskaberne, står staten som koncessionsgiver. Dens muligheder for at påvirke selskabernes beslutning om at udvikle "marginale" ressourcer opdeles i bogen analytisk i "adgangsbestemmelser" og "diskretionære bestemmelser" (altså byggende på et statsligt skøn), som dog i praksis er indbyrdes forbundne.

Det første begreb dækker især koncessionsmæssige forholdsregler, hvorigennem staten tager hånd om selskabernes efterforsknings- og udviklingsaktiviteter (eller forsøger det). Konkret kan disse forholdsregler have form af for eksempel arealafgifter og godkendelse af boreprogrammer. (Eksempler på sådanne bestemmelser findes i rigt mål i forslaget til ny undergrundslov - især i den del, der ikke gælder for A.P. Møller). Det andet begreb, "diskretionære bestemmelser", dækker over nogle mere direkte midler, hvorigennem staten for eksempel inddrager en del af profitten fra ressourceudviklingen eller er med til at fastsætte prisen på naturgas.

Indkredsningen af emnet og præciseringen af de anvendte begreber og den institutionelle synsvinkel foregår i det første kapitel, men de to efterfølgende kapitler er en teoretisk og empirisk argumentation herfor. I kapitel to vises selskabernes "begrænsede rationalitet", dvs. hvordan ikke-økonomiske forhold har betydning for beslutningen om udvikling (oftere: ikke-udvikling) af "marginale" ressourcer. I kapitel tre behandles systematisk de statslige muligheder for at påvirke udviklingsbeslutningen via enten "adgangs-" eller "diskretionære bestemmelser". - Gennem disse første tre kapitler udvikles således argumenterende et begrebsapparat og en teoretisk tilgang til emnet, som i sig selv gør denne bog værdifuld.

Det teoretiske apparats anvendelighed demonstreres i de efterfølgende seks kapitler, der tre og tre behandler udviklingen i den engelske og danske del af Nordsøen. Men de empiriske analyser viser også, hvor komplekst "adgangsbestemmelserne" og de "diskretionære bestemmelser" i praksis er sammenhængende. Således kan staten og selskaberne i en forhandlingssituation give hinanden gensidige indrømmelser på kryds og tværs af de to typer bestemmelser.

Behandlingen af de to cases er bygget op med en indledende problempræcisering, hvorefter forhold omkring udvikling af olie- henholdsvis gasressourcerne fremlægges og diskuteres. Den konkrete analyse er så righoldig på oplysninger, diskussion og synspunkter, at en præsentation ikke er mulig her. I stedet skal et par af analysens resultater nævnes.

I det engelske tilfælde vises (tydeligst omkring olien), at selskaberne snarere end af interesse for udviklingen af "marginale" ressourcer har søgt at bruge forhandlingerne med staten herom som løftestang for en lempelse af oliebeskatningen også på de felter, der i forvejen giver enorme profitter.

I det danske tilfælde kan fremhæves to ting. For det første, at fraværet af "diskretionære bestemmelser" (oliebeskatning, statsdeltagelse etc.) ikke har medført en stor (eller i takt med olieprisernes stigning en forøget) efterforsknings- og udviklingsaktivitet, hvilket teoretisk kunne forventes. Men for det andet også, at der i "adgangsbestemmelsen" (1962-koncessionens fastsættelse af tidsrammer for påbegyndelse af udvikling af olie- og gasressourcerne) faktisk har været en platform for et statsligt pres og krav om ændring af de oprindelige koncessionsvilkår. Men - naturligvis - fastholder bogen nødvendigheden af en anden og mere åben adgang til efterforskning og udvikling af de danske Nordsøressourcer.

I bogens afsluttende kapitel præciseres det statslige problem omkring udviklingsbeslutningen: balancegangen mellem fremtidige hensyn og aktuelle politiske beov med hensyn til forsyningssikkerhed, betalingsbalance osv. Og efter at have opsummeret "adgangsbestemmelsernes" mulige funktion som alternativ til de "diskretionære bestemmelser" diskuteres især disses betydning.

Forfatterens holdning er her, at diskretionære økonomiske lempelser etc. både indeholder problemer i sig selv og ikke overvinder de afgørende risici ved udviklingen af et felt, således som selskaberne vurderer dem i beslutningssituationen. Davis argumenterer her for inddragelse af andre midler i den statslige politik. I første omgang kan "adgangsbestemmelserne" effektiviseres, for eksempel i form af progressive arealafgifter; men hovedideen er en mere aktiv statslig intervention i efterforsknings- og udviklingsmarkedet, dog ikke nødvendigvis i form af statslig deltagelse.

Mest spændende forekommer det synspunkt, at staten kan fungere som auktions-

holder over de arealer, der kommer på markedet, således at ressourcerne kan handles mellem selskaberne til deres markedsværdi, og de virkelig marginale fund blive udskilt til forskellige "diskretionære bestemmelser". På denne måde sker der en kombination af markedskræfterne og statslige indgreb og af forskellige former for statslige bestemmelser, således at statens dobbelte interesse i udvikling af ressourcerne og inddragelse af en del af profitten sikres bedst muligt.

Sammenfattende er bogens problemstillinger meget grundigt belyst, lige som der argumenteres overbevisende for de fremsatte synspunkter, hvoraf flere forekommer overordentlig perspektivrige. I forhold til forfatterens danske værker inden for det samme felt (se for eksempel anmeldelsen i sidste nummer af *Politica*) skiller denne bog sig ud på tre måder: For det første kombinerer den langt mere omfattende og dybtgående en teknisk dokumentation og diskussion med relevante organisatoriske og politiske problemstillinger (den institutionelle tilgang). For det andet uddyber den problemfeltet ved sin komparative behandling af danske og engelske forhold. Og endelig er den langt mere teoretisk underbygget og vidtrækkende end de tidligere værker.

Af disse grunde er bogen formentlig også mere anvendelig i en policy-sammenhæng. Om end det tidligere nævnte forslag til ny undergrundslov indeholder mange bestemmelser, der også er behandlet i denne bog, er loven en rammelov. Det vil derfor være relevant, hvis Energiministeriet lader denne bog indgå i den nødvendige og kontinuerlige vidensopbygning på olie- og gasudvindingsområdet, fordi bogen så glimrende fastholder det komplekse forhold mellem koncessioners forskellige bestemmelser og disses mulige effekter. Det havde også været ønskeligt, om bogens synspunkter var indgået med større vægt inden afslutningen af de seneste forhandlinger mellem staten og A.P. Møller.

Som grundlag for bogens beregninger indeholder den en række tekniske appendiks, lige som dens generelle anvendelighed øges af et index. Bogens anvendelighed kunne dog være bedret på to måder. Indholdsfortegnelsen kunne være mere detaljeret ved optagelsen af nogle af de afsnit, som fremstillingen er opdelt i. Og især ville en fortegnelse over tabeller og figurer have øget bogens brugbarhed som opslagsværk. Dette ændrer ikke ved, at bogen er meget anbefalelsesværdig, om end man kan frygte, at den pebrede pris udelukker nogle potentielle købere fra at stifte nærmere bekendtskab med den.

Niels Chr. Sidenius